

НАРОДНА СКУПШТИНА

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ О РАДУ СРПСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

ИЗЛАЗИ СВАКИ ДАН ЗА ВРЕМЕ СКУПШТИНСКОГ РАДА

ПРЕТПЛАТУ ПРИМА

КРАЉЕВСКО-СРПСКА ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

ЦЕНА ЈЕ ЛИСТУ:

ЗА СРБИЈУ . . . . . 6 ДИНАРА МЕСЕЧНО
ОД ЈЕДНОГА БРОЈА . . . . . 0-10 ДИНАРА
ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ ПОШТАНСКОГ САВЕЗА 15 ДИНАРА МЕСЕЧНО

УРЕЂУЈУ СКУПШТИНСКИ СЕКРЕТАРИ:

Ранко Петровић, Доброслав Ружић, Љуб. П. Ђирић.

Број 75

СУБОТА 23 ФЕБРУАРА 1891

Година I

60 САСТАНАК

7 фебруара 1891 год. у Београду

ПРЕДСЕДАВАО ПОТПРЕДСЕДНИК

Димитрије Катић

СЕКРЕТАР

Љуб. Јоксимовић.

(НАСТАВАК)

(О буџету: Љуб. Ђирић)

Нама ће се дати прилика да о тој управи још једанпут проговоримо, кад буде г. министар просвете одговарао на интерпелацију, која је од стране неких посланика поднета противу позоришне управе. Али сада, кад говоримо о позоришту не у опште, него само о нашем београдском позоришту, ја ћу да кажем, да управа позоришна не само да није приваљала публику, него је још свет одбила од њега. Позориште је пређе толико задобило света, а то је у 1872, 1873 и 1874 години, да не само није добијало помоћ народну, него му је изградњу подигло.

Место тога, дакле, да народно позориште постане омилена установа, она је још и одбила свет и учинила је то, да се опет после 2—3 год. у Народноме Представништву води разговор о укидању помоћи.

Што се тиче економије у народноме позоришту, она је таква, да ћемо је свакојако, када буде реч о томе, морати осудити. Факт је ово, да они који су добро познати са том установом, кажу, да се у народном позоришту о билетима не води никаква рачуна; факт је то, да су скоро најбоље ложе заузеле дабе, те не знам једну узео адвокат позоришни, те управа, те драматург, те глумци позоришни, те чланови управног одбора, те неки књижевници, критичари итд. и кад све то погледате, онда остаје само две трећине свију седишта за издавање а остало иде бадава. Ја признајем, да би се многима од ових могло дати, али не знам, зашто да управник и драматург немају једну заједничку ложу, него сваки за себе има своју, и то заузели најбоље ложе; а тако исто требало би и чланови управног одбора да имају само једну ложу. Према овоме, разуме се, да позориште мора имати дефицита. Кад би се водио рачун о управи, и кад би управа обратила озбиљну и бољу пажњу на ову установу, кад би она стојала на оној висини, као што стоји позориште код других срећнијих народа, тада се у Народној Скупштини не би дизала оваква граја против помоћи, која се даје на потпомагање и одржање нашег позоришта.

Из целога овога говора могли сте да видите, да се ја не могу да сложим са мишљењем г. Ранка Тајсића, да сам у

опште за то, да се не даје помоћ позоришту, али овакво позориште какво је наше, ја бих се одиста дуго мислио и премишљао, да ли да му се да помоћ, која се тражи. Међутим, верујући у енергију садањег г. министра просвете, надам се, да ће се то питање о позоришној управи приликом интерпелације на чисто извести и да ће од тог дана наше позориште поћи бољим правцем, те да оно служи оној цели, којој служи у страном свету. И према том ја се ни најмање не двоумим и не устежем да гласам, да се нашем позоришту да она помоћ, коју је предложио финансијски одбор.

Стојан Станковић — Господо, трпнајест је година, од кад одобравамо ову цифру од 30.000 динара као помоћ позоришту, а верујем да сам свагда налазио, да је ова установа некорисна за народ, али кад су год говорила господа, која су хтела да помогну позориште, увек су га износили као једну корисну ствар, као и то, да се њиме шири просвета у народу. — И ја сам увек казао, лепо, када је на те цели, нека иде. Али сада после 13 година дошао сам до тога убеђења, да му не треба дати на помоћ ни једне паре. Да то не треба дати видео сам за ових 13 год., од кад сам ја одобравао ту суму. Најбоље показа г. Марко Петровић, кад рече, шта смо стекли за 390.000 дин.

Г. Ђирић рече, није ово позориште само београдско; долазимо, вели, и ми из унутрашњости да уживамо. Та баш реч његова уверила ме је, да народ српски не треба да да ни паре, јер и он признаје да је позориште за уживање. — Кад је за уживање, онда она господа, која хоће да уживају, нека и дају на позориште, нека ударе већу таксу на оне који уживају, па ће се позориште одржати, а држава српска доста је на њ давала. Лепо рече Ранко: дата им је зграда и нека им је алат. Ја више не могу ништа дати на позориште.

Тривун Милојевић — Још 1875 године, било је посланика, међу којима сам и ја био тада, који су говорили, да је позориште непотребно за народ и да не треба одобрити на њ ни једне крајцаре; и од тога времена сваке године повлачило се то питање једнако, па ево га и данас пред Народноме Скупштином.

Ја се потпуно слажем са Радисавом Митровићем и Ранком Тајсићем, да му се ова помоћ укине и нека ни 10 пара за то, а ко хће да ужива, он нека плати, па нека гледа представе. Јер нашем сељаку слабо треба позориште, но плуг добар и остали алати за рад, као и занатлијама слабо треба позориште. Такав је предлог, чини ми се, поднео и г. Паја Вуковић 1875 год. самном и дружином.

Министар просвете Андра Николић — Господо, ја се већу задржавати на говору о потреби позоришта у опште, у начелу. Мислим да већ више нема потребе говорити о томе. То је, на срећу, већ једно од свршених питања.

Ja љу само покушати да поред онога што се овде изнело, некажем још неколике мисли и тако да сведем овај разговор, те да се приступи одлуци.

На првом месту допустите да додирнем оне приговоре, који иду правце против позоришта, па ћемо после моћи лакше са оним другим да свршимо. Глединте противно позоришту заступа г. Ранко Тајсић, који налази задовољство, да поодавна исту мисао гаји и заступа. Њега у том потпомажу г. Тривун Милојевић, (који га је и мало пре, код епископа, онако лепо потпомагао), и г. Стојан Станковић, који жали што за 13 година није видео никакве вајде од народног позоришта.

Господо, ако хоћете да говорите у опште о позоришту, ја ћу вам онда у опште рећи, да је позориште — она кућа где се „дају некаке представе“ као што једини рече Тома Бојичић — да је то позориште не само засебна врста уметности, него поред тога још и оруђе за једну врсту књижевности, и да читаве једне врсте књижевности нема, где позоришта нема. То је драмска књижевност; једна врста поезије, једна од изјава духа човечијег, и резултат и даљи покретач духовнога напретка. Српски народ је и у епиској, и у лирској поезији показао и снаге и живота и напретка, и ја мислим да он неће никад казати, да он осем ове две гране поезије неће покушати да ради и на драмској поезији. Нама су драга имена наших драмских писаца и ми желимо да ту врсту књижевности гајимо и подижемо, како би сваки Србин имао поред читања других врста књижевности, да чита и ту велику и лепу врсту, која се зове драма, која, Богу хвала, почиње код нас да се све боље развија, баш поред позоришта.

То би био главни разлог, главна оцена, да ли да чувамо позориште, или не?

Ја нећу ни да се позивам на закон и да кажем, да Скупштина треба да чува закон о позоришту, који је она сама једном вотирала, о томе свакојачко и не треба у начелу говорити, али ћу вам напоменути, да је се у нас драма паралелно развијала са позориштем и да су се драмски књижевници онда јавили, кад се јавило позориште.

Ако ли ви хоћете да ставите питање: да ли ће се позориште и само одржати, то ја могу да тврдим, да ако би ви овом позоришту и одрекли помоћ, да би се оно ипак одржало. Кад би ми срушили и Академију, и Учено Друштво, и Велику Школу, ипак би народ то све опет подигао, само би за то требало више времена, и у том и јесте разлог зашто држава овде притиче у помоћ. Ми морамо много што радити не очекујући одмах видне користи, ми морамо н. пр. и штампати списе, који према новцу што је на њих утрошен не доносе никакве користи материјалне, јер се врло мали број прода; ми морамо штампати и астрономију и друге предмете, који ће се можда многим чинити да су луксузни, а то све просто с тога, што хоћемо да смо држава, што хоћемо да однегујемо овде код нас све врсте наука као и у другим државама, а све то на углед и на корист наше отаџбине.

Нашем позоришту ми баш не дајемо сјајну цифру као помоћ. То ће се најбоље оценили, ако се узму у обзир дотације загребачком позоришту. Ви ћете видети да оно има два или три пута више помоћи него што има наше народно позориште, а да поредимо наше са нештанским позориштем, о томе не може бити ни говора. Сад, господо, ако тамо људи имају разлога, да чувају своје позориште, ако је једна држава дужна да таку установу, а нарочито у престоници чува, а друга не: онда бисте ви морали да докажете да Србија има други начин живота и да престоница српска иде другим путевима историјским, него што то бива код других образованих држава. Ви то никада нећете моћи да докажете, то нико неће моћи да докаже. У културном животу ми се морамо, господо, угледати на друге образоване народе, ми морамо следовати њима у свему, па и што се тиче позоришта.

Ја сам се дотакао ових приговора, али ја сматрам као што сам и у почетку овога говора рекао, да сад пред нама и није питање, које ће решити судбину позоришта. Ја, држим, да се сад у Скупштини не решава останац позоришта, а то

своје мишљење ево на чему оснивам: прошле године беше некакав зајам позоришту повод, да се обелодани расположење Скупштине према позоришту, и онда се подигло против позоришта само г. Ранко Тајсић и г. Баличевац. Значи, да нема опасности за позориште, те с тога ја нећу у начелу ни да га браним.

Сад да пређем на онај низ навода, који немају везе са књижевношћу, него се односи на начин, како се у позоришту ради. То је изнео г. Радисав Митровић а после и г. Ђирић. О томе ми се можемо засебно разговарати. О томе би требао г. Ђирић да поднесе интерпелацију, те би се онда о овоме могли разговарати. Сад вам још могу рећи, да се од једно двадесет дана ради на том питању о уредби за продавање улазница, и ја очекујем да ће се у томе учинити измене, које ће побољшати. Али ипак не могу да одобрим оно што г. Радисав рече, да је чуо како благајник продаје билете, па предаје новаца колико хоће. Он је то чуо, али није тако. Благајник предаје новац од продатих билета пред управником, ну и мени се тај начин не допада и ја тражим други, који би бољи био. — Па оно што се даље износи, да неки долазе у ложе и на друга места без билета, ја одговарам ово:

Прво, господо, тај бесплатни долазак у позориште није баш без икаквога разлога. У позориште долазе бесплатно писци чија се драма представља, за тим један број питомца Светосавке школе, један број војника стајаће војске, полиција и полицијски служитељи. И ја сам у почетку хтео ограничити овај бесплатан долазак, па сам одустао од тога кад сам видео ко све бесплатно долази. Међу тим и ове бесплатне улазнице не вреде кад год се даје комад који доноси приход. Да је тако, имали сте прилике уверити се и сами. То је дакле, што се тиче бесплатних улазница, једно, а друго и главно је, господо, то, да саме бесплатне улазнице не чине да се позоришни приход умањује. Дефицит позоришни не долази отуда. Кад се места већ нису распродала, онда не знам кака штета може бити за позориште, ако се на празна места и бесплатно пуште неки. А за једну представу од које се очекује приход, увек стоји на позоришној листи: „бесплатне улазнице не важе“. Тога има само у представама које се дају уторником и четвртком, на које долази врло мало свега.

Што се тиче билета и манипулације, ја вам могу изјавити, да пристајем, да се понова изнесе то питање, да се понови разговор о томе, али путем интерпелације као што то пословник прописује.

Мени је остало да се још врло мало забавим. Нарочито сматрам да је важно оно што је изнео г. Марко Петровић, који је показао својим говором да врло добро промери шта ће да каже. Г. Марко казао је да се процени мало боље који комади да се представљају, оп дакле замера репертоару. Ја водем ту тему, и због ње ћу се мало забавити.

Што се тиче репертоара, овако ствар стоји. Ако се хоће у позоришту да представљају модерни комади, тако звана „француска драма“, они ће имати извесну публику, и то мали део публике. А ако се хоће да представљају народни комади, онда ће на њима бити друга публика, т. зв. широка публика. Кад би смо имали два позоришта, и у једноме да се представљају комади једне врсте, а у другоме комади друге врсте, ја знам онда би многи нашли да им се не допадају комади у једноме позоришту, казиви се нису допали и г. Марку. Али, господо, наше народно позориште мора да даје и оно што је луксуз, ја ћу признати да има тога луксуза, али тај луксуз не бива увек. Г. Марко, који је навикао на разговоре озбиљне, — наравно не може да трип ни један незгодан виц, нарочито ако види то између младића и девојке. Ја признајем да то њега вређа, али и он ће признати да има људи који ће доћи у позориште само онда, кад тога има. Позориште мора, као и један трговачки завод, да води рачуна о својој публици, и позориште се мора да стара да недељом даје комаде за широку публику, а само уторником и четвртком да даје онаке комаде, какав је један поменуо г. Марко.

Што се тиче репертоара, ако би ми давали већином лаке, мале комаде, оне друге луксузне врсте, онда не би требало много помоћи позоришту, напротив ако се хоће у позоришту

представљају што више комада за ширу публику, онда треба много већа помоћ позоришту. То може изгледати на први мах контрадикторно, али збиља, господо, тако стоји. Ако би се у позоришту давали комади, који се не допадају г. Марку Петровићу, ми би чак могли одржавати позориште без никакве помоћи, а ако на такве комаде не долази много свега, и ако је просечан приход од тих представа 200—300 хиљада динара. А ево зашто: за такве комаде доста је позоришту 5—6 глумца, и ту није потребан никакав историјски костим. Оних 5—6 глумаца често представљају у оделу какво обично сви имамо. Али господо, то је особита врста драме, и често пута у њој играју улогу 4, 3 па и 2 глумца, то знају врло добро они који често посећују позориште. Међутим да се изведе на пр. Немања на позоришту како треба, нужно је 80—120 људи. Оно исто што рекох за Немању, то исто треба да би се представљао Душан, Цар Лазар и њима слични комади. Сад долази и један технички разлог. Ви не можете, кад се представља једна историјска драма, довести једног човека са сокака, и рећи: оди, стани и окрени се овако и овако, јер од тога зависи хоће ли комад добро да испадне или не, ту најпре може да се деси оно што рече г. Тирић, т. ј. да се човек наљути и да оде из позоришта. Као што видите, из обзира штедње ви не можете узети некога, који не уме ни да се окрене, и зарад представљања историјских комада, ми смо приморани да држимо велики број чланова у позоришту. Ми те чланове бедно плаћамо, јер ми немамо потребе за тако много чланова. Ми имамо за 10—20 главних чланова, али зарад тога што нам један пут два пут у месец дана треба 20—30 чланова, ми морамо и њих да држимо. Ту се управо добије, дају им се још какви послови, имају још неке радове који су, може се рећи послужитељски, мало важишу, и некима се даје 15—20—30 динара, само за то да се одржи за онда кад треба, јер наравно не можете довести човека са сокака. Тако мора да буде, то изискује репертоар. Ми морамо имати различан репертоар и за једне и за друге врсте комада.

При свем том, све замерке што се чине репертоару, не само кад се чине у Скупштини, него кад се чине ма где, оне не пролазе без утицаја. Ви знате, господо, да један комад, коме се замера, он пропада, и сви знате да има комада који су се један пут представљали а после више не. Замерке су добро дошле, и репертоар ће се поправљати, то вам могу да обећам.

Господо важно је питање оно, које су покренули неки посланици, да је позориште београдско а не народно, и да не треба дати помоћ, кад вели се има пречих потреба, као што су школе и цркве. Ја мислим, господо, овде вреди оно што сам у почетку казао. А после ја мислим, да ви можете пребацивати једино за то, што се позориште налази само у Београду и да бисте требали потражити од мене, да га пошаљем и даље из Београда на извесно време, ако то може бити сирам средстава.

Ја, господо, мислим то и да радим, и да сте таку замерку учинили ја бих разумео. Ја држим, ако бих послао извесан број особља позоришног и у друге крајеве отаџбине, да би од тога било врло велике користи, а ја ћу се постарати, као што вам рекох, да у том погледу пођемо мало даље, али и ако не пођемо даље никако не могу допустити да је позориште само београдско, као год што никако не могу допустити да је на пр. велика школа само београдска. На сваки начин то је својина целе Србије. Ја вас нећу дуго задржавати нарочитим одговорима о рђавој управи, као што веле нека господа. Тако ствар изгледа, кад се гледа само с једне стране, али кад би г.г. добила прилику да се увере, за што су неки добри уметници напустили Београд, онда би видели, како ствар изгледа и с друге стране.

Ја ћу се још само на једној ствари задржати, на једном призору који сам у позоришту видео.

Гледао сам на позорници наш историјски комад, али више него позорница мене су занимала два човека у партеру, два Србина из Македоније. Ја знам шта хоће теорија коју радо примењује г. Ранко Тајсић. Ја знам шта хоће теорија

која је Ранковој противна и по мом мишљењу боља. Али много више него и једна и друга теорија на мене су утицала она два човека, на мене су утицале њихове очи које су жудно гутале оно што се на позорници догађа. У очима тих људи видео сам чисту душу народну, јачу од како теорије, видео сам Србе који су дошли у престоницу српску, дошли да виде у слици нашу славу из прошлости. И оне очи њихове којима су вратили представу, мене су убедиле, да позориште доста чини користи, да је оно мелем многим, а спрам оваке сведоче о користи и потреби позоришта лако се може прежалити, ако се оно г. Ранку Тајсићу најзад и не допада.

Тома Војичић — Ја сам и прошле године био против помоћи, која је давата народном позоришту а и сад ћу да проговорим неколико речи о томе, премда нећу баш да браним из петних жила своје мишљење, као што то неки чине, него ћу изнећи само разлоге, зашто ћу да браним ову суму. Чује се од многих посланика, да је позориште место, где се износе историјска дела и народне врлине. Па лепо рећемо да се све то тамо ради, куд су онда наше школе? Ја мислим, оне могу више да утичу на образовање и спрему једног човека, него што ће му учинити једна представа. За то не могу, да нађем довољно оправданих разлога, што се даје толка важност, да се брани ова сума. Кад само узмемо ово у обзир, да ова сума намењена на позориште може да помогне установу универзитета у нашој земљи. Ми још немамо универзитет а хоћемо да потпомажемо позориште. То је уkratко, што сам имао да кажем. На Народном је Представништву и оно нека цени, да ли би требало да помажемо народно позориште, кад видимо у каквом се финансијском стању налазимо.

Гига Гершић — После оволикога говора и с једне и с друге стране, допустите ми да кажем само неколико речи о овој ствари. Не мислим можда, убедити ону господу скупштинаре, који су још у напред са предубеђењем дошли овамо, да је позориште некорисно, али ја сматрам за дужност, да се одужим својој савести и свом посланичком позиву, говорећи о овој установи, коју сматрам, не само ја, него и цео образовани свет као установу, која сачињава једну важну алку у низу просветних завода, као установу, која подиже један народ на ону културну висину, на онај ниво, на коме савремени, образовани народи стоје. Ја ћу пре свега оно, што је министар напоменуо, да потврдим, јер сам много мислио о тој ствари; имао сам прилике, да размисљам и штудирам ту ствар и разуме се, веома је тешко говорити о једној ствари, кад човек говори под тренутним утиском. Ја признајем, да и господа говорници, који су говорили против позоришта, имају добру намеру и убеђење, да оно није корисно, али допустите ми, да овде треба више да говорим они људи, који су имали прилике, да дуже мисле о овој ствари, да је дубље проуче и да је добро разгледају; кад буде реч о економним установама, кад ми они, који су дуже времена о тој ствари мислили, кажу, да је то и то корисно по цео народ, ја ћу веровати. Али с друге стране ја мислим, да треба и људима, који се баве књигом, науком и т. д. поверовати, јер се зна да и они хоће користити народу и да одрже народ на оној висини, на којој треба да стоји. Кад говоримо о извесној установи, ја мислим, да ми треба овде да говоримо не као сељаци, трговци, професори и т. д., него као народни посланици имајући на уму целину народа, и према томе морамо, говорећи о којој установи, оцењивати ствар са општег националног гледишта а не са једностраног гледишта овога или онога сталеза или места. Наравно, ја потпуно верујем, може се и тако говорити, те стојећи на неком скученом гледишту казати, треба нам то да народ не буде гладан па се он може веселити и поред гусала и гајди. У осталом може народ да се врати и патријалхалном друштвеном животу, па да живи првобитним животом. Али с друге стране не смемо заборавити, да је наш народ изашао из доба патријалхалности, и да се не може више вратити у то доба. Има у удаљеним деловима света тамо негде у Азији и Африци таквих племена, која немају ни позоришта, ни академије, ни ученог друштва ни разних других уређења; они живе својим животом и можда су на свој начин сретни. Али култура, која побеђује и осваја, она иде

наред, и она коси те народе, који се не могу прилагодити њеним условима и захтевима. Ми хоћемо дакле, да заступимо српски народ као једну целину; и кад хоћемо народ као целину да одржимо и као члана образованог међународног друштва, онда он има извесне дужности према савременој образованости, које он мора да испуњава. Ми не треба да заборавимо, да један народ, који се покаже да није способан да гаји науку и уметност, тај народ не може остати у кругу образованих народа. Дакле свакојако ми морамо, ако хоћемо да се одржимо на тој висини, а народ је српски способан, да се одржи на тој висини, он је показао, има за то способности и кад их има, он мора одржати установу, која сачињава нужни елемент данашње културе. То је већ решено у данашњем образованом свету, то је свршена ствар и сваки народ, који хоће да важи као културан народ, мора томе да се прилагоди. Може нам то бити неправдо, ми можемо негодовати, али то ништа не помаже.

То је једно, а с друге стране хоћу да напоменем и ово.

Кажу људи, на позориште не даје користи целом народу. Господо, има извесних ствари, које нам не дају користи за поједина места и крајеве, него дају нам користи као целини, дају нам користи као средству и знаци културног напретка и као обележја наше способности, да упоредо корачамо са другим напреднијим народима; и свакојако све оно, што подиже умни ниво и углед народа то даје користи народу и то је једна ствар, коју народ мора да гаји. Г. министар просвете је напоменуо како многи кажу, да је позориште само за уживање. То ни је истина. Ја то морам да поричем. Позориште је пре свега намењено, да негује уметност, која је једна грана културе, а позориште у исто време даје и могућности, да се развија и одржи драмска књижевност. Господо, ми уживамо и мило нам је кад чујемо да су превели приповетке Лазе Лазаревића на страни језик, ми уживамо кад чујемо да преводне наше народне умотворине, да преводне „Горски венац“ и друге наше књижевне производе, и кад странци кажу: свај народ има способности за културу. — То нам је мило, а кад треба да одржимо једну просветну установу, ми кажемо, не треба то нама, немамо од тога користи.

Ми ово најпосле можемо и избрисати, али хоћемо ли тиме нешто добити? То је друго питање. Сем тога, господо, треба и ово да имате на уму: Ко је имао прилике да гледа, као што сам ја имао прилике, а можда има много господо који су имали прилике да виде — ко је имао прилике да гледа са каквим уживањем, са каквом радосћу, са каквим сузама дочекују позориште — на чак и путујућа позоришта — они крајеве српства, који су остали занемарени и забачени; како то подиже дух оног народа, кад гледа српске комаде, — ко је дакле имао прилике да то види, па да је био и највећи противник позоришта, он би рекао: ово је једна установа, која буди дух национални, и која има културног значаја.

Најпосле и ово треба да имамо на уму. Ми кад смо хтели да говоримо о позоришту, ми смо то требали да пречистимо у самом почетку, онда кад је позориште основано, и кад је Скупштина почела да даје ту помоћ. Међутим данас, господо позориште постоји већ петнаестину година и више, и Народна Скупштина била је на висини свога задатка, те је одобравала помоћ нар. позоришту. И шта смо тиме учинили? Учинили смо то, да је ушла једна установа у живот, да је она створена, да је ту. Ми смо учинили, да сад има људи, који су свој живот посветили тој драмској уметности, који су се одале тиме, и који на њој раде. Ми смо, господо, као Скупштина и као народ ангажовани, да одржимо једну установу, кад смо је једном створили и основали; ангажовани смо и према тим људима да их сад не бацамо на сокак. Најзад ви можете укинути позоришту помоћ, али ће после доћи немачка и друга туђа позоришта. Ми та друштва не би смо могли одбити, јер то би се противило међународним уговорима. А овако кад имамо своје позориште, онда имамо цуно основа, да их одбијемо позивајући се на то, како ми већ имамо позориште. А осим тога, они поред нашег позоришта немају ни рачуна да долазе. Али затворите ви наше

позориште одричући му помоћ, ето њих одмах да нас устрељавају. И то треба имати на уму. Што се тиче замерака, које су чиниене позоришту за извесне комаде, ја нећу да кажем да нема за то и неке основаности, али то се даје исправити. Ако има махна, нека се исправе, али оне не би могле дати разлога, да Народно Представништво збрише помоћ; јер одузети му помоћ, значи укинути га, значи избрисати једну установу, која је учинила велике услуге народној свести, велике услуге књижевности, и коју треба и морамо да одржимо као културан народ.

Ранко Тајсић — Није сад први случај да се појављује одвојено мишљење, да се овакав издатак скине с народног терета; није први случај да се највештијим беседама то мишљење штедња побрже, од стране влада, и доказује нужност истог издатка, а да се обећава како ће се ствар у будуће поправити. Али све иде својим старим током; то смо гледали у свима Скупштинама од 1874 год. па до данас. Нема године у којој опозиција, ова која штедњу тражи, није дизала гласа противу позоришног издатка, није она подизала глас противу саме установе, него противу давања оне помоћи. Држава је довољно дала помоћи, остаје кућа за позориште без киприје, осигурање куће, огрев и чиновници које држава плаћа и то је довољно, а мислим да је једна престоница, која у томе налази уживања, да је довољно теретила народ, који нема да подмири ни 10 од % својих потреба — да је право да сами ту установу за уживање своје прими. Бранећи ову установу господа су употребљавала сваки разлог. Г. Љуба Тирић вели да је позориште свију нас. Ја не спорим то, и ко год из Србије дође, нико му не брани да иде у позориште, разуме се пошто плати; дакле, нека плати на нека ужива и нека гледа. Дакле одузимањем помоћи не брани се народу српском да улази у позориште и гледа представу, ако хоће плаћати.

Г. министар ми је панео једну беду у свом говору, што је рекао да смо лене ја и Баличевац били против позоришта. Ја лене писам био овде, кад се буџет претресао, већ сам био болестан. Поменуо је и то како је посматрао два македонца да пажљиво гледају представу, па вели да ништа друго нема, само то руководило би га да одобри овај издатак. Ну он има у томе укуса, али на народ и на сељака утиче овако, како Бабић представља. Ја узимам ово гледати и знам да кад сељак оде један пут у позориште, не враћа се више да га гледа. Дакле ова народна теорија више на мене утиче.

Г. Гига Гершић, кога ја особито поштујем, право да кажем говорио је врло лепо, и рекао: да има на свету народа дивљачких, који немају ни позоришта, ни академије, али вели тај народ култура коси обара, пишти. Према томе кад ми имамо ово позориште, кад имамо академију наука, учено друштво, онда се сигурно можемо такмачити са Бечом, Пештом, и онда не треба никога да се бојимо. Он каже, ту се представљају старински комади, српски јунаци из старог доба ит.д. Ја узимам то у оцену и кажем да знам шта су радили Кара-Ђорђе, Кнез Милош, Курсула, Мутап, они позоришта никад ни видели нису ни су се у позоришту спремали за бој. Такви се јунаци више не рађају. Дакле кад они никад позоришта нису гледали и у њему се спремали за бој, онда далеко мање могу да верујем да ће моћи имати утицаја позориште, у коме се играју људи са мидерима и женске са турнирима, које представљају кнегињу Љубицу. Погледајте само по неку од њих на бини како се за њом отегао реп, има му хвата. Дакле не могу да пристајем на ту партију да дам, да се ово потроши. Ја ћу гласати слободно и отворено да се укине та партија на помоћ, а понављам оно — има 34 хиљаде за осигурање плате чиновника. То остаје њима, а ко хоће да се весели и ужива, нека плаћа. То се ником не брани и за то молим Скупштину да усвоји моје мишљење.

Министар просвете Андра Николић — Нисам устао да говорим о ствари, него да потврдим, да нисам панео „биједу“ Ранку Тајсићу, и да још један пут кажем да је оно истина што сам ја рекао, а не оно што је он казао. Није то било приликом буџета, него у неком другом послу — господа посланици могу се боље сетити — али чини ми се да

је било ако неке подужице позоришне. И било је као што рекао, дакле не излази да сам му нанео „биједу“.

С друге стране Ранко каже: до сада је опозиција увек излазила против позоришта. Ја са задовољством могу да константујем да ове године то опозиција није чинила, сем ако се г. Ранко за овај мах не манифестује као опозиција.

Потпредседник — Претрес је свршен. Ставићу на гласање прво предлог г. Радисава Митровића, који је потпомогнут и који гласи;

в.) „Научна друштва и књиге, да се избрише 40.000 дин. које се даје као помоћ Народном Позоришту и да се у примедби код ове партије избришу речи „Народном Позоришту“

Ко је за то да се тај предлог прими нека седи, ко је противан нека устане? (Чује се: већина седи . . . Већина устала).

Господе, већина је устала и према томе је предлог Радисава Митровића одбачен. (Чује се: већина је седела . . . Тражимо да се гласа поименично).

Ваљда се може веровати председништву да је већина устала, на другом читању показале се где је већина.

Сад стављам на гласање овај кредит како је у пројекту буџета стављен: ко је за кредит, како је у буџету стављен, нека седи, ко је противан нека устане. (Већина устаје). Објављујем, да је овај кредит по пројекту буџета одбачен и онда је усвојен по одборовом мишљењу.

Изволте г. известноче прочитати то одборско мишљење.

Известилац чита: „Помоћ народном позоришту да се сведе од 40.000 дин. на 30.000 дин.“ За тим прочита: б.) „Научна друштва и књиге.“

Коста Динић — Ми смо гласасали за целу партију, и и то само да се позоришту одузме помоћ, а осало све остаје.

Известилац — Ви сте овде решили о целокупној цифри с тим, да се позоришту смањи помоћ са 10.000 дин.

Паја Вуковић — Господо, под рубриком: в.) научна друштва и књижевници, г. министар је ставио суму у буџету од 110.000 дин. и у ту цифру улази и помоћ на позориште, која је стављена у 40.000 дин., али одбор није ту цифру одобрио и учинио је уштеду од 10.000 дин. Овде пак има да се реши о додацима појединих академика, која је укупно 22.620 дин. А кад се сабере ова сума са 10.000, онда износи уштеда 32.620. О томе, дакле, има да се реши и то је предлог одборски.

Потпредседник — Најпре ћемо решавати о предлогу одборском на помоћ позоришту од 30.000 дин. Ко је за предлог одборски, тај нека седи, ко је против нека устане? (Већина седи). Објављујем да је Скупштина усвојила предлог одборски.

Известилац — Овде је одбор мишљења, да се додаци академицима укину, те да се учини уштеда у 22.620 дин.

Министар просвете Андра Николић — Господо, свакојакo требало би ову тачку узети у претрес и да се о њој разговарамо. Међутим ја сам то хтео и мало час. — Но ја се пре тога морам жалити на г. известноца, што му је глас нејасан, али ако хоће Скупштина да пристане, да учинио једну погодбу између мене и одбора, ја бих предложио да од ове суме одбијемо 10.000 дин. и у толико би се скратили издаци на народно позориште.

Известилац — Ја сам мало пре прочитао да је на целу ову партију стављена цифра од 100.000 дин. Одбор је укинуо додате академицима у суми од 22.620 дин. и на позоришту је уштедно 10.000 дин. — Свега је учињено уштеде 32.620 дин. И кад се ова уштеђена сума одузме од 110.000 дин., коју је суму предложио г. министар просвете, онда би остала цифра на партију „Научна друштва и књиге“ свега 77.380 дин. И то је дакле одборско мишљење.

Коста Динић — Ми не разумемо шта се решава. Ја сам мало пре приметно, да је одбор погрешно, што је детаљисао ове ствари, а министар није, и све је ту целу суму на 110.000 дин. Ми треба од те суме да одузмемо штогод у ин-

тересу штедне а остало да му дамо. Ја мислим, да се од ове суме одузме 10.000 дин. и према томе ће после министар одвојити колико коме треба. Ја мислим, да ову ствар овако решимо. Овде је сва забуна у томе, што г. министар није детаљисао ову суму а одбор је детаљисао и. пр. одбор је казao да укинемо додате академицима и т. д. Ми треба да укинемо 10.000 дин. у интересу штедне а да вотирамо суму од 100.000 дин. То ја предлагам и тражим 10 посланика да ме потпомогну. (Не помажу га . . . Жагор).

Известилац — Ми овде не укидамо помоћ академицима наука, него укидамо додате које имају академици и о томе је реч. Наше је мишљење да се ови додаци укину а да остане помоћ академицима, научном друштву и т. д.

Љуба Ђирић — Не бих имао ништа да кажем, пошто је известилац покушао да изведе ствар на прави пут. Доктор Динић чини ми се, да је више збунио, но што нас је обавестио (Смеј). Ми смо почели са свим правилно да решавамо. Кад би се метуло овде 100.000 динара, тиме би се одобрили и додаци академицима. Г. министар просвете покушао је да нас убеди да ту помоћ оставимо, али пошто ми знамо, да су то чиновници с добрим платама, то смо ми нашли да им треба укинути тај додатак. Не знам какве би оправдане разлоге имала Скупштина, кад би то оставила. Врло је добро дакле одбор учинио што је детаљисао ове издате и што их је издвојио. Сад имамо да решимо, хоћемо ли по предлогу министровом дати академицима 22.000 дин. или нећемо, и ако нећемо дати, онда имамо да избришемо 22.000 динара и да идемо даље.

Јоца Ж. Јовановић — Мени се чини, да је забуна дошла отуда, што није потанко ствар објашњена. Министар предлага, као што стоји у буџету (чита тачку в. стр. 36). Сад, господо, ми смо ту цифру овако поделили:

Академицима	13.208 дин.
Позоришту	30.000 „
Ученом друштву	6.000 „
Археолошком друштву	1.200 „
Г-ђи Мили Вукомановићки	6.000 „
На књижевност	21.000 „

Према предлогу министровом излази свега 110.000 дин. Сад одбор овако је урадио: Нар. позориште је по предлогу буџета 40.000 дин, а одбор је усвојио 30.000 дин. Тако исто министров је предлог да се свима академицима „да помоћ, и та износи 22.000 дин. а ми смо усвојили да се да само онима, који су на страни, и овде је уштеда 22.620 дин. А целокупна сума је 73.000 динара. (Чује се: да се реши).

Потпредседник — Је ли вољна Скупштина да се реши? (Јесте).

Министар просвете Андра Николић — Г. Јоца Ж. Јовановић, показао је по предлогу одбора, из којих је делова цела ова партија састављена. Господо, ова сума одређена на академике, не даје се да се новац расточава, него просто да се врши оно што у закону стоји. Ја држим да би много бољи пут био, кад бисте хтели поднети измену закона и онда се може решавати о томе, а дотле треба позицију задржати. (Чује се нема о томе закона).

Молим вас, господо, то је ствар један пут решена. Скупштина је лане расправила то питање. И ја бих вас молио, господо да задржите ту суму, а ја вам могу казати и у једној доцнијој прилици, то ћу вам још више потврдити, да се учени људи у Србији никад до сада нису погађали и нису трговали са својим научним радом.

Најпосле, ако баш у овом хоћете опет да задржите гледиште од прошле године, онда бар одобрите већу суму за научне радове и онда неће се давати у облику повчаног додатака него као награда за рад, и тако даћете могућност, да се више научних радова појави. За то ја мислим да целокупну суму повисите са 10 до 20000 динара, свега да износи 90000 на сте ипак скинули 20000 динара и нешто уштедимо.

Ранко Тајсић — Г. министар просвете хтео је да остане онако, како би било повољно за сваког министра, па да краји

на целе партије 110.000 по вољи како му буде по згодније. Али је одбор знао, како то бива у пракцији, и потражио је рачуна да му се реферше, на коју позицију колико троши. Кад је г. министар за сваку позицију казао коликико троши, већина одбора дала је своје мишљење, као и за позориште, тако и овде мишљења, да се учини уштеда. Већина одборца је мишљења да се укине додаток академицима који су овде, а остане онима који су из страни, а мањина, у којој сам ја, мишљења је да се укине свима, и тога смо мишљења, из разлога, кад смо у таквом стању да можемо да не дајемо на-шима, да укинемо и странима, дакле свима.

Потпредседник — Претрес је свршен. Сад ћемо приступити гласању. Гласаће се о предлогу одборском Ко је за то, да се додаток академицима у земљи укине, нека седи, ко је противан нека устане? (Сви седе). Објављујем да је Скупштина усвојила предлог одборски. (Чује се: да закључимо седницу). Је ли вољна Скупштина да закључимо седницу? (Јесте).

Данашњу седницу закључујем, а за сутра заказујем, у 9 часова пре подне. Молим г. г. из свију одбора да дођу после подне да раде.

Састанак је трајао до 1 час по подне.

61 САСТАНАК

8 фебруара 1891 год. у Београду.

ПРЕДСЕДАВАО ПОТПРЕДСЕДНИК

Димитрије Катић

СЕКРЕТАР

Доброслав Ружић

Почетак у 9 часова пре подне.

Присутан је г. министар просвете и цркв. послова.

Потпредседник — Отварам 61 састанак.

Изволте чути протокол 60 састанка.

Секр. В. Младеновић прочита тај протокол.

Потпредседник — Прима ли Скупштина прочитани протокол? (Прима).

Изволте чути молбе и жалбе, које су дошле у Скупштину.

Секретар чита:

Ђорђе Обрадовић бив. пешадијски поручик и Милорад Марковић књиговођа у пензији из Београда моле, да им се уваже извесне године службе;

Марија Михајловића, улова из Београда моли за државну помоћ;

Сељани из Дубоке, у ср. звишком, окр. пожаревачком, жале се на окружног начелника;

Ђорђе Николић, ћурчија из Свилајница, жали се на порески одбор;

Тодор Џодић из Маричића, у ср. косаничком, окр. топличком моли, да му се из државне благајне врати сувишак плаћеног пореза, услед погрешно класификованог земљишта;

Стеван Таврић из Пољне, у ср. левачком, окр. моравском моли за државну помоћ;

Танаско Видовић из Космаче у ср. косаничком, окр. топличком, моли, да му се из државне благајне врати сувишак плаћеног пореза, услед погрешно класификованог земљишта;

Обрад Нишавић, дунђерин из Чачка, моли да се његовом сину Јакову дозволи да ове године посећује школу и полаже испит;

Јосиф Ђирић Аризан трговац из Пирота моли, да му се да концесија за израду сира као што је швајцарски сир.

Потпредседник — Све ове молбе упућују се одбору за молбе и жалбе.

Изволте чути један предлог посланички.

Секретар чита:

ПРЕДЛОГ

Народној Скупштини

Друм Горњи Милановац, Луњевица, Остра, Мрчајевци, Милочаје, Краљево, оглашен је указом од 1 марта 1884 године за окружни.

Исти пут још до данас није насут, нити су ћуприје начињене из узрока ових: што је исти пут са свим *непотребан и штетан*.

Прво; непотребан је из узрока овог, што има други пут окружни, који одавно постоји, који је добар и којим се народ служи.

Друго; штетан је из узрока овог, што потребује велики рад и грађење многих ћуприја, што би коштало народ много рада и новца.

За то молим Народно Преставништво да се закон од 1. марта 1884 год. којим је проглашен друм за окружни, укине. 6 фебруара 1891 год.

у Београду.

ПРЕДЛАГАЧИ:

Радомир Протић, Јов. Павловић, Арсеније Ирић.

Потпредседник — Предлог овај упућује се надлежном одбору.

Изволте чути једно питање на министра народне привреде.

Секретар чита:

Народној Скупштини

Питање

НА

Г. Министра Народне Привреде.

Дошло ми је до знања да се Сењски рудник угљена, пре три дана запалио, да пожар у њему и сала бесни, чиме је, по казивању људи са тога краја, гдно општећен.

У вези моје раније интерпелације и питања од 3 т. м. част ми је замолити г. министра народне привреде, да најскорије изволи одговорити:

Је ли заиста рудник запаљен, чијом кривицом, је су ли предузете брзе, нужне мере, да се пожар савлада и колика је штета из истога?

6 фебруара 1891 год.

Београд.

Жив. Величкивић
НАРОДНИ ПОСЛАНИК

Потпредседник — Ово се питање упућује надлежном министру, да што скорије на њега одговори.

Сад изволте чути један указ Краљевских Намесника.

Секретар чита:

У ИМЕ

ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА

А Л Е К С А Н Д Р А I

по милости божијој и вољи народној

Краља Србије

МИ КРАЉЕВСКИ НАМЕСНИЦИ

На предлог Нашег министра правде, а по следушању министарског савета, решили смо и решавамо:

Овлашћује се наш министар правде да поднесе Народној Скупштини сазваној у први сазив прве периоде на решење: „проект закона о устројству Главне Контроле“.

Наш министар правде нека овај указ изврши.

Јов. Ристић с. р.

Ј. Протић с. р.

Ј. Вели-Марковић с. р.

Министар правде

М. Кр. Ђорђевић с. р.

Потпредседник — По чл. 62. зак. о пословном реду, пројект треба одма прочитати, па га онда упутити одбору Молим г. секретара да га прочита.

Секретар чита:

(Види прилог 10 «Народној Скупштини».)

Мишљење Државног Савета.

Господине Министре,

Државни Савет расмотрио је пројекат «закона о устројству Главне Контроле», који сте му послали писмом вашим од 13 Новембра 1890 год. Бр. 6755.

Два су поглавита питања у којима се Државни Савет размимоилази од ваших погледа, изложених у предложеном пројекту.

Та два питања тичу се прво начина постављања чиновника Главне Контроле, а друго начина вршења месне, окружне и средске контроле.

Што се тиче оног првог питања, ви сте господине Министре, задржали у пројекту досадањи начин постављања чиновника т. ј. да ви и даље бирате и на потврду подносите Краљу све чиновнике контролне. На против Државни је Савет мишљења, да Главна Контрола треба сама да бира своје чиновнике и то за сад у почетку, по њеном саслушању да изврши Председник министарског Савета постављање целокупног особља, а доцније да подноси кандидатску листу са двогубим бројем кандидата те да Председник Министарског Савета чини избор из предложених кандидата.

Државни Савет мисли да би се на овај начин боље одговорило и духу Устава, а и интересима послова, који се у Главној Контроли врше.

У члану 182 Устава, у трећем одељку, казано је, да ће се поред осталог, законом одредити и начин на који ће се постављати Контролно особље. Јасно је дакле, да је Устав замислио другачији начин постављања контролног чиновништва, но што је досадањи начин, да се особље поставља на предлог Министра Правде, а без сваког учешћа у томе послу од стране Главне Контроле.

Да је уставотворац хтео задржати данашњи начин постављања истог чиновништва, он не би ово постављање ни помињао, онако исто, као што ништа није помињао ни о постављању осталог чиновништва, код државних судова, него је само означио начин бирања судија извесне категорије. Само би се дакле тежији уставотворчевој одговорило, када би се контролни чиновници од сада постављали на начин другојачи од данашњег.

Но и мимо овога Државни је Савет мишљења, да би се и у интересу послова Главне Контроле урадило, када би се њој самој одредила извесна мера учешћа у постављању њених чиновника, имајући да много и разностручне рачунске послове, а у року, који је у неколико и самим Уставом одређен, посвршава, Главна Контрола најпованија је и најстручнија да оцени способност оних чиновника, које ће као своје органе да употребљује на пословима, и са свим природна је претпоставка да она неће ни постављати за рачуноспитаче људе, или, који се у томе послу не разуму, или којима оскудева природна склоност за исте послове.

Да је Главна Контрола и до сада чинила избор свога чиновништва, не би се догађало оно, што се кроз толики низ година догађало, а то је да су постављани за рачуноспитаче људи, који, или се не разумеју у томе послу, или долажу на места са понижењем свог доондашњег положаја, а на штету самих послова у Главној Контроли.

На могућу примедбу да ни касациони суд, који је у своме раду такође независан и има тако високи положај, не бира нити има учешћа у постављању својих секретара и осталог особља, па да за то нема разлога ни Главној Контроли дати ово право, Државном је Савету част изјавити следеће:

Врао је велика разлика, како у пословима Главне Контроле и Касационог суда, тако и у начину рада контролних рачуноспитача и секретара касационог суда. Док ови последњи имају

само да израде оно што се у седници прегресе и реши, докле рачуноспитачи имају да изнесу контролној седници шта и како она треба да реши, ови дакле треба, да су толико у сумним рачунским пословима извежбани, да умеју изнаћи и представити у своме прегледу рачуна све оне моменте, који су од решавајућег улива по неком рачунском предмету.

Што се тиче оног другог питања т. ј. питања о начину вршења месне, окружне и средске контроле, пројект који сте изволели, Господине Министре, предложити непотпуан је и с тога је Савет у овом погледу усвојио са свим друго гледиште. У чему се пак појединости онога што је Савет усвојио, разликују од одредаба у пројекту, најјасније ће се видети када буде говора о месној, окружној и средској контроли, а то је после одељка А. V дела у пројекту.

Изнев ова два главна питања, у којима се Државни Савет размимоилази са вама, Господине Министре, мени је част у следећем представити вам све примедбе, које је Државни Савет у појединостима учинио на ваш пројекат, напомињући да на све те примедбе ви нисте пристали, Господине Министре.

Унапред морам још поменути, да је услед тога, што је Савет унео у пројекат многе нове чланове; као и читаве одељке, јако поремећен ред чланова у пројекту, с тога, у овоме извештају биће обележени чланови оним редом, како би требало да геку, кад би се усвојили додаци Државног Савета, напомињући увек дотични члан из пројекта.

Примедбе су следеће:

Наслов гласиће:

ПРОЈЕКТ ЗАКОНА

о

УСТРОЈСТВУ ГЛАВНЕ КОНТРОЛЕ

I Установа Главне Контроле

Усвојен је по пројекту с том изменом, да се реч «устројству» замени са «уређењу» и реч «установа» са «задатак».

Чл. 1. Није усвојен по пројекту, већ у редакцији измењен и по мишљењу Савета треба да гласи: «за преглед државних рачуна постоји Главна Контрола као особено надлежно и рачунски Суд (чл. 180 Устава).

Чл. 2. Такође није усвојен по пројекту, већ по мишљењу Савета треба да гласи: «за преглед како државних рачуна, тако и рачуна, који стоје под надзором државе, па се нарочитим законом ставе у надлежност Главне Контроле — као њени саставни делови постоје и контроле: месна, окружна и средска».

II Састав Главне Контроле

Чл. 3. Усвојен је по пројекту с том изменом, да се у ставу другом, врти другој речи: «на предлог Министра Празде» изоставе и замене са: «на предлог Председника министарског Савета».

Чл. 4. Усвојен је по пројекту с тим, да се у четвртој врти реч: «указне» замени са «државне».

Чл. 5. Први одељак усвојен је по пројекту с тим да се на крају истог реч: «службу» замени са «дужност» и под заградом дода: (чл. 181, трећи одељак, Устава»), а други одељак, да у месту предложене редакције гласи овако: «Да је председник или који члан тако оболео, да не може више вршити дужност, има да се увере три лекара, које одреди Државни Савет на саопштење Главне Контроле, да је председник или који члан њен тако оболео».

Чл. 6. и 7. Усвојени су по пројекту.

Чл. 8. Такође усвојен по пројекту с тим, да се почетне речи тога члана: «за вођење деловодства и преглед рачуна» изоставе и да се у трећој врти реч «Апелационог» замени са «Касационог».

Чл. 9. Није примљен по пројекту, већ по мишљењу Савета треба да гласи овако: «Секретара, рачуноспитаче, архиваре и писаре Главне Контроле, бира Председник министарског Савета из кандидационе листе коју саставља Главна Контрола и на којој

је предложено два пута онолико кандидата, колико је празних места. Изабрана лица Председник министарског Савета подноси Краљу на потврду. Оваку редакцију Савет је предложио с тога, што је он у начелу за то да Контрола буде независна и самостална у своме раду на следствено томе, она треба да има право бирања својих чиновника.

Чл. 10. Усвојен је по пројекту, но с тим да му се додаду још три одељка, који да гласе:

«При попуњавању места рачуноспитачких у Главној Контроли чиновницима, који имају већу плату од 2000 дин. указом ће им се одредити уједно плата, која одговара њиховој доонодашњој плати. Ако се њихова доонодашња плата не подудара ви са једном платом рачуноспитачком, онда ће им се одредити плата најближе више периоде. Но ни у ком случају не може плата рачуноспитача бити већа од 5000 дин. годишње».

«Архивари и писари деле се на класе као архивари и писари касационог суда.

Практиканти могу имати плате до 1000 динара».

Чл. 11. Није усвојен по пројекту већ по мишљењу Савета треба да гласи овако: »Рачуноспитач Главне Контроле може бити или:

1., Онај, који је служио као указни чиновник најмање 5 год. вршећи рачунске послове; или

2., Онај, који је свршио гимназију, или реалку или трговачку школу, ако уз то положи испит за рачуноспитача према правилима, која ће прописати Главна Контрола. Овај испит полаже се пред комисијом, коју Главна Контрола одређује.

Изузетно од овог наређења могу и даље остати као рачуноспитачи садашњи чиновници Главне Контроле, које овај закон затече у тим званима (чл. 139. овог закона).

Чл. 12. и 13. Усвојени су по пројекту.

Чл. 14. Није усвојен по пројекту већ би требао по мишљењу Савета да гласи: Главна Контрола има свој печат на коме је у средини грб државни, а у наоколо натпис «Главна Контрола».

III Круг рада Главне Контроле

Чл. 15. Усвојен је по пројекту с тим, да се у четвртој врсти другог одељка после речи »примају« дода »редовну«.

Чл. 16. Такође је усвојен по пројекту.

Чл. 17. Усвојен је по пројекту, но с тим да се после речи »примају« у предпоследњој врсти другог одељка стави »редовну«, и да се изостави реченица »али држава има учешћа у њиховом управљању«.

Чл. 18. Усвојен је по пројекту са овим изменама: да се одељак под 1, у предложеној редакцији измени и да гласи: »да суди и решава о недостацима који се нађу при прегледу каса, ствари и материјала, а за које су одговорни рачунопологачи и наредбодавци и да обезбеђава суме, које су неправилно издате».

Да се у одељку 3. последњој врсти реч »правилније« замени са »правилно«.

Да се 4. одељак измени и у место предложене редакције да гласи: »да даје о свима буџетским питањима своје мишљење дотичним министрима, када они то затраже«;

Да се у V одељку, у првој врсти изоставе речи »и о томе да« и замене са »по којима ће«, а у другој врсти, да се изостави реч »могу« и одма за њом реч »подносити« замени са »подносе«;

Да се одељак шести у предложеној редакцији измени, и да гласи: »да изриче дисциплинарну казну над својим персоналом, над свима рачунопологачима и наредбодавцима осим министара, за неисправности и погрешке, које нађе или при прегледу рачуна, или кад се иначе о томе увери«;

Да се у одељку под 7, трећој врсти реч »рачунским« изостави и да се као ново дода: 8. »Да решава када нађе за потребно ванредне прегледе државних каса као и оних, које

стоје под државним надзором, а тако исто ствари и материјала, па и ванредне прегледе депозитних каса и ако се ови рачуни не подносе Главној Контроли«;

9. »Да оверава владине извештаје, који се подносе Народној Скупштини о томе, да ли су финансијски уговори закључени у смислу закона; (чл. 119 Устава).

10. »Да решава и одређује према поднесеним документима количину пензије, а по постојећем закону оним чиновницима, који су стављени у стање покоја«;

11. »Да прописује правила о дужностима окружне, срепске и месне контроле, у колико то није законом одређено«;

12. Да бира тајним гласањем кандидате за упражњена места свога персонала«.

Чл. 19. Усвојен по пројекту.

Чл. 20. Усвојен по пројекту с тим, да се у трећој врсти речи: »од Народне Скупштине« замене са »Народном Скупштином«.

Чл. 21. Усвојен по пројекту.

Чл. 22, 23, 24 и 25. Примљени су по пројекту но с тим, да се у предпоследњој врсти другог одељка чл. 25 реч »задржати« замени са »задржавати«, а у 24, последњој врсти место »чл. 108« да стоји »чл. 125«.

Чл. 26. и 27. Примљени су по пројекту, но у чл. 26 место »чл. 109« да се стави »чл. 126«.

После чл. 27 у пројекту, по мишљењу Државног Савета треба да дође нов одељак »V« са заглављем:

»Односи Главне Контроле према Министрима«

и онда овакви даље, нови чланови:

Чл. 28. »Главна Контрола чини своје примедбе дотичним министрима у свима питањима, која се односе на државно рачуноводство; на руковање приходима и расходима, на целосходно управљање и потребно чување државних новца и ствари као и оних што стоје под надзором државе.

Ако министар не усвоји примедбе Главне Контроле, саопштава јој своје против разлоге, враћа опет своје примедбе министру, који износи предмет на решење Министарском Савету, чије се решење и извршује, а Главна Контрола о томе извештава.

Све ове случајеве, било да се примедбе Главне Контроле приме или не, Главна Контрола саопштава, преко Председника Министарског Савета, Народној Скупштини својим извештајем уз прилог преписа својих примедба.

Чл. 29. Да буде чл. 28 из министровог пројекта.

Чл. 30. Да гласи: »Министри су дужни шиљати Главној Контроли оверен препис свију оних указа, којима се одобравају делимични издаци по тач. 8. чл. 145. Устава.

Исто тако министри достављаће сваки по својој струци Главној Контроли и указе и наредбе своје, са којима је везан ма какав издатак из државне касе.«

Чл. 31. Да гласи: »Сва правила и наредбе, која се тичу књиговодства или рачуноводства, министри прописују по саслушању Гл. Контроле«.

Чл. 32. Да гласи: »Предлоге за пензионовање, стављање на расположење и отпуштање чиновника Главне Контроле, чини Главна Контрола Председнику Министарског Савета«.

Чл. 33. Да гласи:

»Главна Контрола стоји у непосредној преписци са свима властима и лицима, колико је нужно, да се дела, која спадају у њен круг, тачно и брзо ураде«.

Чл. 34. Да гласи:

»Главна Контрола саставља свој годишњи буџет и подноси га Министру финансије«.

(ЧЛАСТАВИЋЕ СЕ)